

ЛІТЕРАТУРА:

1. Володин А. Анализ содержания понятия «организационно-педагогические условия» // А. Володин, Н. Бондаренко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/analiz-soderzhaniya-ponyatiya-organizatsionno-pedagogicheskie-usloviya>.
2. Єжова О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу / О. Єжова [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://lib.iitta.gov.ua/9303/1/Nzspp_2014_3_8.pdf.
3. Ипполитова Н. Анализ понятия «педагогические условия» / Н. Ипполитова, Н. Стерхова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://genproedu.com/paper/2012-01/full_008-014.pdf.
4. Литвин А.В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня / А.В. Литвин. – Львів : СПОЛОМ, 2014. – 76 с.
5. Михнюк М.І. Теоретичні та методичні основи розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю : дис. ... доктора педагогічних наук : 13.00.04 / Марія Іванівна Михнюк. – К., 2016. – 652 с.
6. Свистун В.І. Педагогічні умови професійного навчання персоналу на виробництві / В.І. Свистун // Професійна освіта: проблеми і перспективи, 2012. – № 3. – С. 31–36.
7. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. В 2-х т. Т. 1 / Г.К. Селевко. – М. : Народное образование, 2005. – 565 с.

УДК 377

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Гириловська І.В., к. пед. н., докторант
 Інститут професійно-технічної освіти
 Національної академії педагогічних наук України

Стаття присвячена особливостям оцінювання якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у Польщі. Основна увага приділена такому нововведенню у сфері професійної освіти Польщі як організація та проведення у професійних навчальних закладах додаткових іспитів, що підтверджують робочу кваліфікацію; наведено аналітичні дані звітних документів Центральної екзаменаційної комісії щодо якісних показників успішності учнів з кваліфікаційних іспитів; описано вимоги щодо отримання польськими учнями кваліфікаційного диплома.

Ключові слова: оцінювання, зарубіжний досвід, професійна підготовка, кваліфікований робітник, кваліфікаційний іспит, професійно-технічний навчальний заклад.

Статья посвящена особенностям оценки качества профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих в Польше. Основное внимание уделено такому нововведению в сфере профессионального образования Польши как организация и проведение в профессиональных учебных заведениях дополнительных экзаменов, подтверждающих рабочую квалификацию; приведены аналитические данные отчетных документов Центральной экзаменационной комиссии относительно качественных показателей успеваемости учащихся на квалификационных экзаменах; описаны требования по получению польскими учениками квалификационного диплома.

Ключевые слова: оценивание, зарубежный опыт, профессиональная подготовка, квалифицированный рабочий, квалификационный экзамен, профессионально-техническое учебное заведение.

Hyrylovska I.V. EVALUATION OF QUALITY OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR FUTURE QUALIFIED EMPLOYEES: EXPERIENCE OF POLAND

The article is devoted to the peculiarities of assessing the quality of the training of future skilled workers in Poland. The main attention is paid to such an innovation in the field of vocational education in Poland as the organization and conducting of additional examinations in professional educational institutions confirming work qualification; the analytical data of the reporting documents of the Central Examination Commission concerning qualitative indicators of pupils' progress on qualification exams are presented; describes the requirements for obtaining a Polish diploma qualification by Polish students.

Key words: evaluation, foreign experience, professional training, skilled worker, qualification exam, vocational and technical educational institution.

Постановка проблеми. Проблема якості сучасної професійно-технічної освіти все більше привертає увагу української громадськості. Тому професійно-технічні навчальні заклади прагнуть працювати так, щоб максимально враховувати

потреби й побажання усіх зацікавлених сторін, постійно вдосконалювати якість навчального процесу та послуг, що надаються, шукати й обирати найбільш ефективні технології, які реально можуть сприяти оновленню управлінської діяльності. Спрямована у таке русло робота професійно-технічних навчальних закладів вимагає від науковців більш детального вивчення та аналізу зарубіжного передового досвіду, виділення найкращих педагогічних традицій з метою їх адаптації до національної системи професійної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що проблемі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах присвятили свої праці такі вітчизняні дослідники як Р. Гуревич, Т. Десятов, В. Лозовецька, В. Луговий, Б. Мельніченко, Н. Ничкало, Т. Пятничук, В. Радкевич, В. Свистун, О. Щербак та інші. Над порівняльно-педагогічними аспектами розвитку сучасних зарубіжних систем освіти працювали Н. Абашкіна, А. Андрощук, І. Зязюн, Л. Пуховська та інші. Разом з тим, дослідження з оцінювання якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у країнах Європи залишаються актуальними.

Постановка завдання. Мета статті полягає у представленні польського досвіду оцінювання якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійно-технічну освіту у Польщі можна отримати після закінчення базової професійної школи, технікуму, поліцейської школи або кваліфікаційних курсів. Метою професійної освіти у Польщі [1] є підготовка учнів до життя у сучасних умовах, успішне виконання ними професійної діяльності, активного функціонування на мінливому ринку праці. У процесі професійної підготовки головна увага приділяється інтегруванню та співвіднесенню загальної і професійної освіти, удосконаленню ключових компетенцій, підтримці розвитку кожного учня відповідно до його потреб та можливостей.

Згідно з польським класифікатором, усі професії розподілені за 8 категоріями: 1) адміністративні послуги; 2) будівництво; 3) електричні; 4) механічні та гірничо-металургійні; 5) сільське та лісове господарство з охороною середовища; 6) туристично-гастрономічні; 7) медико-соціальні; 8) артистичні. Підготовка за професіями, перерахованими у класифікаторі, проводиться на основі базового навчального плану з професійної освіти, доповненого

специфікою відповідної групи професій та конкретизованого кваліфікаційними вимогами. Тому оцінювання знань, вмінь учнів, їх особистісних й соціальних компетенцій здійснюється за встановленими Міністерством освіти так званими «ефектами навчання», а саме: за загальними ефектами навчання, що визначені для всіх робітничих професій; за ефектами навчання, що визначені для групи професій; за ефектами навчання, що визначені для конкретної професії. Зупинимось більш детально на ефектах навчання, спільних для всіх професій, які об'єднані у такі групи:

- 1) BHP – безпека та гігієна праці;
- 2) POG – ведення господарської діяльності;
- 3) JOZ – іноземна мова у професії;
- 4) KPS – особистісні і соціальні компетенції;
- 5) OMZ – організація роботи малих колективів (тільки для професій, які викладаються на рівні техніка).

Конкретизуємо загальні ефекти професійного навчання кожної групи.

Ефекти першої групи (BHP). Учень: 1) розрізняє поняття безпеки і гігієни праці, протипожежного захисту, охорони навколишнього середовища; 2) розуміє відмінність між завданнями та повноваженнями установ і служб, що працюють у галузі охорони праці та навколишнього середовища Польщі; 3) диференціює права та обов'язки працівника і роботодавця з безпеки та гігієни праці; 4) забезпечує безпеку життя та здоров'я людини, майна та навколишнього середовища під час виконання професійних завдань; 5) оцінює ризики, пов'язані з наявністю шкідливих речовин у робочому середовищі; 6) визначає вплив речовин, шкідливих для людського організму; 7) організовує робоче місце відповідно до вимог ергономіки, правил техніки безпеки та гігієни, охорони навколишнього середовища та протипожежного захисту; 8) застосовує заходи індивідуальної та колективної безпеки при виконанні професійних завдань; 9) дотримується принципів законодавства з охорони праці та застосовує правила, що стосуються охорони навколишнього середовища та протипожежного захисту; 10) здатний надати першу допомогу постраждалим у нещасних випадках на виробництві.

Ефекти другої групи (PDG). Учень: 1) оперує поняттями з області функціонування ринкової економіки; 2) знає положення трудового законодавства, закони про захист персональних даних та авторського права; 3) розуміє загальні положення ведення господарської діяльності; 4) визначає зв'язок

та відмінність між підприємствами і установами, що функціонують у галузі; 5) вмiє аналізувати діяльність, здійснювану компаніями у галузі; 6) вмiє підготувати документи, необхідні для запуску і ведення господарської діяльності; 7) володіє необхідними комп'ютерними програмами для здійснення господарської діяльності; 8) планує і здійснює маркетингову діяльність; 9) оптимізує витрати і доходи господарської діяльності.

Ефекти третьої групи (JOZ). Учень: 1) використовує ресурси іноземної мови (лексичні, граматичні, фонетичні, орфографічні), що сприяють успішному виконанню професійних завдань; 2) інтерпретує іншомовні висловлювання щодо виконання типової професійної діяльності, сформульованих повільно і чітко у стандартному діалекті; 3) аналізує та інтерпретує короткі іншомовні тексти, написані для виконання загальної професійної діяльності; 4) формулює короткі і зрозумілі вирази, письмові тексти іноземною мовою для спілкування на робочому місці; 5) використовує іншомовні джерела інформації.

Ефекти четвертої групи (KPS). Учень: 1) дотримується принципів етики і культури; 2) є творчим і послідовним у реалізації завдань; 3) передбачає наслідки виконаних дій; 4) відкритий для змін; 5) у змозі впоратися зі стресом; 6) прагне вдосконалювати професійні знання, уміння, навички; 7) дотримується професійної таємниці; 8) відповідальний за свої дії; 9) вмiє домовлятися; 10) вмiє працювати у команді.

Ефекти п'ятої групи (OMZ). Учень: 1) планує роботу колективу з метою виконання поставлених завдань; 2) обирає працівників для виконання відповідних завдань; 3) керує виконанням поставлених завдань; 4) оцінює якість виконання поставлених завдань; 5) приймає технічні та організаційні рішення, які покращують умови і якість роботи; 6) взаємодіє з колегами.

Аналіз представлених ефектів навчання підтверджує наше бачення того, що професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників повинна бути значно ширшою та об'ємною, ніж простий набір професійних знань, умінь та навичок. Майбутній фахівець має бути обізнаним з науковими основами й технологією обраного виду праці; мати сформовані психологічні та моральні якості, важливі для роботи у певній сфері; вмiти організувати й вести підприємницьку діяльність; володіти іноземними мовами з метою налагодження професійних контактів та особистісного професійного розвитку.

Близьким аналогом українських професійно-технічних навчальних закладів у Польщі є саме технікуми. У них молодь

отримує загальну середню освіту, складає іспити на зразок зовнішнього незалежного тестування з правом вступу до вищих навчальних закладів та отримує професійну підготовку. Зазначимо, що крім поточного оцінювання навчальних досягнень учнів за встановленими результатами навчання, у сфері професійної освіти Польщі відбулися нововведення, що вступили у дію з 1 вересня 2012 року, спрямовані на підвищення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. За новим Положенням були введені додаткові іспити для підтвердження кваліфікацій, що здобуваються у професії, які проводяться у визначені терміни впродовж навчання учнів у школі. За кожний іспит видається кваліфікаційне свідоцтво, в якому зазначаються результати з теоретичної і практичної частин, що здаються окремо. Іспит з теоретичної частини має вигляд тестів з 40 завдань закритої форми. До кожного завдання пропонується чотири відповіді, одна з яких є вірною. Такий іспит триває 60 хвилин, може проводитися з використанням комп'ютерів або паперових екзаменаційних аркушів і вважається зарахованим, якщо учень вказав щонайменше 50% правильних відповідей. Іспит з практичної частини проводиться у формі практичних тестів, триває від 120 до 240 хвилин (у залежності від конкретної кваліфікації) і вважається зарахованим, якщо учень правильно розв'язав від 75% із запропонованих йому 100 завдань. Оцінки у свідоцтвах вказуються у відсотках.

Таким чином, отримати диплом, що підтверджує професійну кваліфікацію може тільки та особа, яка здобула відповідний рівень освіти і має всі кваліфікаційні свідоцтва. Наприклад, диплом техника-логіста видається за наявності таких трьох кваліфікаційних свідоцтв:

1) кваліфікація А 30 «Організація і моніторинг приходу засобів та інформації у процесах виробництва, перевезення і складування» (видається наприкінці другого року навчання);

2) кваліфікація А 31 «Управління технічними середовищами під час реалізації транспортних процесів» (видається наприкінці третього року навчання);

3) кваліфікація А 32 «Організація і моніторинг приходу засобів та інформації на підприємствах» (видається наприкінці першого семестру четвертого року навчання).

Відсутність диплому по закінченню професійного закладу не позбавляє випускника права працювати у різних організаціях та фірмах. Але при цьому він виконуватиме на своєму робочому місці лише обов'язки,

зазначені його кваліфікаційними свідоцтвами (при їх наявності). Так само, використовуючи свідоцтва, учні можуть розпочинати свою трудову діяльність ще під час навчання у професійних школах.

Кваліфікаційні свідоцтва та дипломи видає Регіональна екзаменаційна комісія. Таких Регіональних комісій у Польщі вісім.

Згідно зі статтею 9 частини 2 Закону про систему освіти від 7 вересня 1991 року [2] до основних завдань Регіональної екзаменаційної комісії належать такі:

- проведення кваліфікаційних іспитів з відповідних професій;
- підготовка завдань для кваліфікаційних іспитів;
- аналіз результатів кваліфікаційних іспитів;
- навчання майбутніх екзаменаторів процедури проведення теоретичної та практичної частин кваліфікаційних іспитів;
- проведення інструктажу директорів навчальних закладів з організації та проведення кваліфікаційних іспитів;
- співпраця з іншими Регіональними екзаменаційними комісіями.

Урегулює весь процес Центральна екзаменаційна комісія, що знаходиться у Варшаві. Щороку Центральна екзаменаційна комісія робить розгорнутий аналітичний звіт щодо успішності складених іспитів. Аналізуючи звітний документ Центральної екзаменаційної комісії за 2015-2016 навчальний рік, можна зробити висновок, що якісні показники успішності з різних кваліфікаційних іспитів невисокі [3]. Так, наприклад, восени був проведений іспит з 159 кваліфікацій серед учнів професійних закладів. Приступило до здачі 8 208 осіб. З них склали іспит – 5 102 (зараховані теоретична і практична частини), не склали – 3 106 осіб. Якісний показник успішності – 62,16%. Щодо сумарних показників за цілий рік по всіх категоріях учнів та слухачів маємо наступні дані: приступило до складання іспиту з теоретичної частини – 457 456 осіб (склали іспит – 390 110, що становить – 85,28%), приступило до складання іспиту з практичної частини – 452 553 осіб (склали іспит – 360 392, що становить – 79,76%). Отримали кваліфікаційні свідоцтва – 73,67%. Учні, які не пройшли кваліфікаційні іспити, мають право повторно їх скласти з метою отримання свідоцтва. Зауважимо, що повторна можливість скласти кваліфікаційні іспити стимулює учнів до подальшої більш глибокої самостійної профпідготовки.

Таким чином, нововведення у професійній освіті Польщі спрямоване на посилення

контролю за якістю професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Але разом з тим, перевіряються, насамперед лише набуті учнями професійні знання та вміння. Натомість, вважаємо, що поняття «професійна підготовка» є значно ширшим, під яким слід розуміти сукупність спеціальних знань, умінь, навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії [4]. Тому і оцінювання якості професійної підготовки повинно спрямовуватися на усі її компоненти: когнітивний (професійні знання), діяльнісний (професійні вміння), професійно-особистісний (загальні професійно важливі особистісні якості: вміння працювати у команді, здатність до самоаналізу, професійна самостійність, професійна комунікативність), особистісний (особистісні якості, що впливають на успішне виконання професійної діяльності: інтерес до професії, здатність до саморозвитку, планування тощо).

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи все вищесказане, зазначимо, що якість професійно-технічної освіти на сучасному етапі має розглядатися у контексті міжнародних стандартів і трактуватися як сукупність властивостей та характеристик, що обумовлюють здатність задовольняти нинішні та перспективні вимоги виробництва, суспільства та держави у сфері підготовки кваліфікованих робітників, а також потреби особистості [5]. Водночас, реалізуючи політику якості, національні професійно-технічні навчальні заклади повинні переймати та адаптувати лише «раціональні зерна» з зарубіжного досвіду. Тому, в перспективі – розробка технологій оцінювання якості професійної підготовки майбутніх робітників за усіма її складовими.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. W sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dziennikustaw.gov.pl/DU/2012/184/1.
2. Okregowa Komisja Egzaminacyjna [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oke.poznan.pl>.
3. Centralna Komisja Egzaminacyjna [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cke.edu.pl>.
4. Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. / под ред. С.Я. Батышева. – Т. 1 : А-Л – М. : АПО, 1998. – 568 с.
5. Модель высокого качества Европейского фонда управления качеством / Европейский фонд управления качеством. – СПб : Петровский колледж, 2002. – 34 с.